

بررسی رابطه مولفه های سیستم حسابداری مدیریت و رشد بازده سهام در شرکت های پذیرفته شده بورس اوراق بهادار تهران

بهنوش باستانی^۱، نداعبداله زاده^۲

^۱ گروه حسابداری، دانشکده علوم انسانی، واحد بوشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، بوشهر، ایران

^۲ گروه مدیریت، دانشکده علوم انسانی، واحد تهران، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

نویسنده مسئول:

بهنوش باستانی

چکیده:

هدف این تحقیق بررسی تاثیر مولفه های سیستم حسابداری مدیریت بر رشد بازده سهام شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می باشد. جامعه آماری این تحقیق شرکت های پذیرفته شده بورس اوراق بهادار تهران می باشد. نمونه آماری به صورت تصادفی انتخاب شده است. قلمرو زمانی این تحقیق از سال ۱۳۹۲ تا پایان سال ۱۳۹۶ می باشد. از نرم افزار ایویز برای تجزیه و تحلیل نتایج استفاده شده است. نتایج نشان می دهد بین استراتژی و رشد بازده سهام رابطه مثبت و معنادار وجود دارد. بین اندازه سازمان و رشد بازده سهام رابطه منفی و معنادار وجود دارد.

کلید واژگان: حسابداری مدیریت، رشد بازده سهام، بورس اوراق بهادار

مقدمه

سازمان‌ها، اهدافی مختلف دارند و ممکن است واجد ترکیبی از اهداف باشند. لذا نیاز روزافزون به اطلاعات صحیح و بهنگام برای بکارگیری در فرایند تصمیم‌گیری مدیران، به مقوله‌ای اجتناب‌ناپذیر تبدیل شده است. در این زمینه، سیستم اطلاعات مدیریت، منبع اصلی ارائه اطلاعات به‌شمار می‌آید. سیستم حسابداری مدیریت به‌عنوان مهم‌ترین زیرمجموعه این سیستم، اطلاعات مالی و غیرمالی متنوعی را در اختیار استفاده‌کنندگان این نوع اطلاعات، بویژه «مدیران هر سازمان» قرار می‌دهد. از این‌رو، در این مقاله ابتدا به تعریف حسابداری مدیریت و مباحث اصلی موجود آن پرداخته، سپس نقش حسابداری مدیریت در دستیابی سازمان به اهداف خود را بیان می‌داریم. (حسن زاده، ۱۳۹۰).

حسابداری مدیریت فرآیند تعریف، اندازه‌گیری، تجمیع، تجزیه و تحلیل، مهیاسازی، تفسیر و تبادل اطلاعات مورد استفاده مدیریت جهت برنامه‌ریزی، ارزیابی و کنترل یک واحد تجاری و جهت اطمینان از استفاده مناسب و پاسخگویی به منابع‌شان می‌باشد (غلامی و نورعلیزاده، ۱۳۸۱: ۲۹).

تنوع حسابداری و اهداف آن عملاً برای تهیه و مهیا سازی اطلاعات با استفاده از معیارهای اندازه‌گیری فرآیندهای اقتصادی در طول دوره‌های مختلف و برای ذینفعان مختلف، متعدد می‌باشد بطوریکه بر همین اساس حسابداری مالی به صورت گذشته‌نگر و برای تهیه و تنظیم اطلاعات جهت تصمیم‌گیری کاربران و ذینفعان خارج از سازمان می‌باشد این در حالی است که حسابداری مدیریت به مدیریت در ارائه حوزه عمل بیشتر در استفاده بهینه‌تر از اطلاعات برای ترسیم چشم‌اندازهای مدیریت کمک می‌نماید چرا که این اطلاعات مورد نیاز است و بمنظور اطمینان بخشی از برنامه‌ریزی، کنترل، ساماندهی و تصمیم‌گیری صحیح حسب توابع در اختیار و در کنترل می‌باشد. از طرفی دیگر حسابداری مالی با استفاده از اطلاعات واقعی حقایق زمان را در جهت مسیر تکامل و حرکت شرکت نشان می‌دهد اما عملاً این اطلاعات نشانی از دلایل و عوامل ایجاد حقایق تحصیلی را نمی‌دهد (غلامی و نورعلیزاده، ۱۳۸۱: ۲۹).

بنابراین نتایج حاصل از حسابداری مالی را می‌توان با کمک از مبانی حسابداری مدیریت مورد بهبود و اثربخشی بیشتر قرار داد. در مقابل حسابداری مالی عملاً اطلاعات حسابداری مدیریت ماهیت هنجاری ندارند اما برعکس اطلاعات حسابداری مدیریت در جهت ایجاد جهت‌گیری‌ها و ایده‌های آینده‌نگری امری عملی می‌باشد (علی زاده، ۱۳۸۱: ۲۹).

معمولاً مهم‌ترین معیار ارزیابی عملکرد مؤسسات، در حال حاضر نرخ بازده سهام است. این معیار به تنهایی دارای محتوی اطلاعاتی برای سرمایه‌گذاران بوده و برای ارزیابی عملکرد مورد استفاده قرار می‌گیرد. وقتی این معیار کاهش یابد زنگ خطری برای شرکت است و عملکرد شرکت را مناسب نشان نمی‌دهد. این معیار دارای محتوی اطلاعاتی زیادی می‌باشد، زیرا ارزیابی عملکرد بر مبنای ارزش بازار، اطلاعات سرمایه‌گذاران را به خوبی منعکس می‌کند.

بازده در فرآیند سرمایه‌گذاری نیروی محرکی است که ایجاد انگیزه می‌کند و پاداشی برای سرمایه‌گذاران محسوب می‌شود. منظور از بازده کل مجموعه مزایای است که در طول سال به سهم تعلق می‌گیرد، مجموعه این مزایا شامل موارد ذیل است (امینی، ۱۳۹۱):

۱- افزایش قیمت سهام در آخر سال مالی نسبت به ابتدای سال مالی مورد محاسبه (تفاوت نرخ اول و آخر سال مالی سهم شرکت).

۲- سود نقدی ناخالص هر سهم طبق مصوبه مجمع عمومی صاحبان سهام که بعد از کسر مالیات پرداخت می‌گردد.

۳- مزایای ناشی از حق تقدم خرید سهام که قابل تقویم به ارزش است.

۴- مزایای ناشی از سود سهمی یا سهام جایزه.

پیشینه تحقیق

محمدی (۱۳۹۵) به بررسی تاثیر رکود اقتصادی (رشد منفی تولید ناخالص داخلی) بر حسابداری مدیریت و مدیریت سود در شرکت ها پرداخته است نمونه پژوهش شامل ۱۱۱ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی سالهای ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۳ بوده است. در این پژوهش برای سنجش مدیریت سود مبتنی بر اقلام تعهدی، از مدل تعدیل شده جونز و برای حسابداری مدیریت از پرسشنامه استفاده شده است. تحلیل یافته های پژوهش با استفاده از رگرسیون چندگانه نشان می دهد که میان رکود اقتصادی و مدیریت سود شرکت ها، رابطه مستقیم و معناداری وجود دارد. به عبارت دیگر، با افزایش رشد منفی تولید ناخالص داخلی، مدیران شرکت ها اقدام به مدیریت سود بیشتری می کنند تا بابت نشان دادن وضعیت مالی شرکت مانع از ورشکستگی شوند. علاوه بر این، نتایج پژوهش حاضر حاکی از این است که نوسان های تولید ناخالص داخلی به عنوان یکی از متغیرهای کلان اقتصادی می تواند بر مدیریت سود و حسابداری مدیریت تاثیر گذار باشد. به عبارت دیگر علاوه بر انگیزه های مدیریت سود مانند پاداش، می توان رکود اقتصادی را یکی از عوامل تاثیر گزار بر مدیریت سود دانست.

نمازی و غلامی (۱۳۹۵) به بررسی تاثیر مدیریت سود مبتنی بر اقلام تعهدی بر کارایی سرمایه گذاری و حسابداری مدیریت در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. یافته های پژوهش آنها حاکی از وجود رابطه معناداری بین مدیریت سود مبتنی بر اقلام تعهدی و سرمایه گذاری ناکارای و حسابداری مدیریت شرکت ها بود. در نتیجه می توان نتیجه گرفت که با افزایش مدیریت سود مبتنی بر اقلام تعهدی، میزان سرمایه گذاری ناکارای شرکت ها نیز افزایش می یابد. همچنین، آنان چنین نتیجه گرفتند که بین اقلام تعهدی اختیاری و سرمایه گذاری ناکارای و حسابداری مدیریت دوره بعد نیز رابطه معناداری وجود دارد.

نادری (۱۳۹۴) در تحقیقی به بررسی تاثیر سرمایه فکری بر بازده سهام شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران صنعت بانکداری پرداختند. آنها بیان نمودند ابزارهای مهم برای انتقال اطلاعات به اشخاص و استفاده کنندگان برون سازمانی، گزارش های مالی است اطلاعات و گزارش های مالی که در شرکت ها تهیه می شوند یکی از مهمترین عامل های تصمیم گیری سرمایه گذاران و از مهمترین ابزار برای پاسخگویی مدیریت است. پس از سنجش شاخص سرمایه فکری و اجزای آن با استفاده از الگوی ارزش افزوده سرمایه فکری ارائه شده توسط پالیک، تاثیر آن ها بر بازده سهام با استفاده از رگرسیون مورد آزمون قرار گرفت و مشاهده شد که بازده سهام با سرمایه فکری شرکت های بورس اوراق بهادار دارای رابطه ای مستقیم هستند. می توان توجه و تاکید بیشتر بر سرمایه فکری در سازمان ها و درک اهمیت و تاثیر این عامل در عملکرد کلی سازمان ها و تاثیر مثبت آن در فرایند خلق ارزش در سازمان ها را به عنوان یک عامل تاثیر گذار در بهبود عملکرد مالی سازمان ها توصیه کرد. از آنجایی که در الگوی تحقیق سرمایه انسانی به عنوان یک عامل کلیدی در محاسبه سرمایه فکری ایفای نقش می کند، فراهم آوردن یک فضای رقابتی در جهت تعیین سطح حقوق و دستمزد کارکنان، کارایی الگوی تحقیق را به میزان زیادی افزایش می دهد. نکته قابل توجه در مورد اجزای سرمایه فکری در الگوی پژوهش ایشان، وجود رابطه معنادار و مستقیمی بین سرمایه انسانی و بازده سهام است. به سرمایه گذاران پیشنهاد می شود که هنگام تجزیه و تحلیل برای خرید سهام شرکت ها به سرمایه فکری توجه داشته باشند، زیرا نشان دهنده بهره وری بهتر برای واحد اقتصادی می باشد.

رضایی (۱۳۹۳) در پژوهشی تحت عنوان رابطه حسابداری مدیریت با عملکرد اجتماعی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران به این نتایج رسیده است که عملکرد اجتماعی با حسابداری مدیریت شرکت نسبت به مشتریان و نهادهای موجود در جامعه ارتباط دارد در این پژوهش به مدیران کمک خواهد شد تا سیاست های موثر مربوط به مسئولیت اجتماعی شرکت ها که برای دستیابی به اهداف سازمانی بهتر آنها در بلند مدت لازم است را توسعه دهند.

آلنار^۲ (۲۰۱۲) به بررسی رابطه بین مدیریت سود و بازده رشد سهام و حسابداری مدیریت شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند و به این نتیجه دست یافتند که مدیریت سود در شرکت های مورد بررسی وجود داشته و با بازده رشد سهام و مدیریت سود و حسابداری مدیریت رابطه معناداری دارد.

جین^۳ (۲۰۱۳) طی پژوهشی به مقایسه انگیزه های مدیریت سود و حسابداری مدیریت در شرکت های پذیرفته شده بین ایران و مالزی به مقایسه پرداختند. و به این نتیجه دست یافتند که با وجود تفاوت شرایط و محیط اقتصادی ایران و اندازه و ساختار شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران با کشورهای خارجی متفاوت است، انگیزه های مدیریت سود در ایران و سایر کشورها تقریباً مشابه است. و حسابداری مدیریت متفاوت است.

فرضیه تحقیق

فرضیه اصلی :

- ۱- مولفه های سیستم حسابداری مدیریت بر رشد بازده سهام در شرکت های پذیرفته شده بورس اوراق بهادار تهران تاثیر معناداری دارد.

فرضیات فرعی

- ۱- استراتژی بر رشد بازده سهام تاثیر مثبت و معنادار دارد.
- ۲- اندازه سازمان بر رشد بازده سهام تاثیر مثبت و معنادار دارد.

اهداف تحقیق

هدف اصلی

بررسی رابطه بین مولفه های سیستم حسابداری مدیریت و رشد بازده سهام در شرکت های پذیرفته شده بورس اوراق بهادار تهران

اهداف فرعی

- ۱- بررسی رابطه بین استراتژی و رشد بازده سهام
- ۲- بررسی رابطه بین اندازه سازمان و رشد بازده سهام

تجزیه و تحلیل

در این پژوهش، به دو روش توصیفی و استنباطی به تجزیه و تحلیل داده های به دست آمده، پرداخته می شود. در سطح توصیفی، با استفاده از مشخصه های آماری نظیر فراوانی، میانگین، انحراف معیار به توصیف ویژگی های عمومی جامعه پرداخته و در سطح استنباطی هم به منظور پاسخ به فرضیات تحقیق و هم به منظور یافتن روابط خاص میان متغیرهای جامعه از آزمون های تحلیل رگرسیون، آزمون معناداری t و آزمون های فروس کلاسیک رگرسیون، آزمون همبستگی پیرسون و آزمون معناداری F استفاده خواهد شد. برای تجزیه و تحلیل و انجام آزمون های فوق از نرم افزار ایویوز استفاده خواهد شد.

حسابداری مدیریت :

برای اندازه گیری حسابداری مدیریت و مولفه های آن (استراتژی و اندازه) از پرسشنامه استفاده می شود.

رشد بازده سهام

در این تحقیق رشد بازده سهام براساس فرمول زیر محاسبه می شود (انوری، رستمی، ۱۳۹۲).

$$\text{مزیای سهام جایزه+مزیای حق تقدم+سود نقدی ناخالص هر سهم+تفاوت قیمتی سهم} \\ \text{بازده سهم} = \frac{\text{قیمت سهام در ابتدای سال مالی}}{\text{بازده سهم}}$$

و برای محاسبه رشد بازده از روش زیر استفاده می‌کنیم.

$$\text{بازده سال } T - \text{بازده سال } T-1$$

رشد بازده =

بازده سال $T-1$

مدل اول پژوهش

متغیر	نماد	ضریب برآوردی	خطای استاندارد	آماره t	احتمال
مقدار ثابت (عرض از مبدأ)	C	۰,۰۶۰۰۸۲	۰,۰۲۰۱۷۲	۲,۹۷۸۴۴۸	۰,۰۰۳۰
رشد بازده سهام	EVA	۰,۰۰۶۲۸۴	۰,۰۰۱۶۸۴	۳,۷۳۱۲۸۰	۰,۰۰۰۲
اندازه شرکت	SIZE	۰,۰۰۱۵۶۱	۰,۰۰۱۵۴۳	۱,۰۱۱۶۸۵	۰,۳۱۲۰
اهرم مالی	LEV	-۰,۰۱۶۴۳۹	۰,۰۰۳۴۳۹	-۴,۷۷۹۴۷۳	۰,۰۰۰۰
ضریب تعیین	۷۲,۱۱٪				
ضریب تعیین تعدیل شده	۶۷,۲۲٪				
دوربین-واتسون	۱,۹۱۳				
آماره F	۱۴,۷۵۶۳				
احتمال (آماره F)	۰,۰۰۰۰				

نتایج نشان می‌دهد که به استثنای متغیر اندازه شرکت، مابقی متغیرهای موجود در مدل در سطح اطمینان ۹۵٪ معنی دار هستند. نتایج حاصل از متغیرهای کنترلی نشان می‌دهد اهرم مالی با استراتژی رابطه ای منفی و معنادار دارد.

در حالت کلی نتایج نشان می‌دهد که ضریب متغیر رشد بازده سهام ، ۰,۰۰۶۲۸۴ بوده که نشان دهنده تأثیر مثبت رشد بازده سهام بر استراتژی می‌باشد که با توجه به آماره t ضریب متغیر رشد بازده سهام در سطح اطمینان ۹۵٪ معنی دار می‌باشد، به عبارت دیگر می‌توان گفت که بین استراتژی و رشد بازده سهام رابطه مثبت و معنادار وجود دارد. با توجه به موارد فوق می‌توان در سطح اطمینان ۹۵٪ فرضیه ۱ پژوهش را تأیید شده تلقی نمود این موضوع نشان دهنده این است که بین استراتژی بر رشد بازده سهام رابطه مثبت و معنادار وجود دارد.

فرضیه ۲: بین اندازه سازمان و رشد بازده سهام رابطه معنی داری وجود دارد.

جدول (۲): مدل دوم پژوهش

متغیر	نماد	ضریب برآوردی	خطای استاندارد	آماره t	احتمال
مقدار ثابت (عرض از مبدأ)	C	۰,۰۵۰۴۰۵	۰,۰۰۸۹۸۸	۵,۶۰۸۲۶۲	۰,۰۰۰۰
رشد بازده سهام	EVA	-۰,۰۰۶۱۵۵	۰,۰۰۱۳۲۷	-۴,۶۳۸۱۷۲	۰,۰۰۰۰
ضریب تعیین			۵۷,۱۶٪		
ضریب تعیین تعدیل شده			۵۴,۴۴٪		
دوربین-واتسون			۱,۸۳۶		
آماره F			۲۱,۰۱۸۵		
احتمال (آماره F)			۰,۰۰۰۰		

نتایج نشان می دهد که متغیرهای موجود در مدل در سطح اطمینان ۹۵٪ معنی دار هستند. در حالت کلی نتایج نشان می دهد که ضریب متغیر رشد بازده سهام ، -۰,۰۰۶۱۵۵ بوده که نشان دهنده تأثیر منفی رشد بازده سهام بر اندازه سازمان می باشد که با توجه به آماره t ضریب متغیر رشد بازده سهام در سطح اطمینان ۹۵٪ معنی دار می باشد، به عبارت دیگر می توان گفت که بین اندازه سازمان و رشد بازده سهام میشود رابطه منفی و معنادار وجود دارد. با توجه به موارد فوق می توان در سطح اطمینان ۹۵٪ فرضیه دوم پژوهش را تأیید شده تلقی نمود این موضوع نشان دهنده این است که بین اندازه سازمان و رشد بازده سهام رابطه منفی و معنادار وجود دارد.

محدودیت‌های پژوهش

در انجام هر پژوهش محدودیت‌هایی بر سر راه پژوهشگر قرار می‌گیرد که این پژوهش نیز از آن مستثنی نیست. برخی از، عمده‌ترین محدودیت‌های این پژوهش عبارت‌اند از:

۱- با توجه به شرایط متغیرهای پژوهش، امکان انجام پژوهش بر روی تمام شرکت‌ها میسر نبوده، لذا این امر منجر به کاهش تعداد نمونه‌های پژوهش شده است.

۳- می‌توان گفت که مهم‌ترین محدودیت این است که با توجه به حذف برخی شرکت‌ها از نمونه آماری، تعمیم نتایج این پژوهش است که باید با احتیاط و دقت بیشتری صورت پذیرد و در مقایسه شرکت‌ها با یکدیگر باید احتیاط بیشتری بکار گرفته شود.

پیشنهادهای

الف- نتایج تحلیل فرضیه اول مربوط به آن نشان می‌دهد که در حالت کلی، بین استراتژی و رشد بازده سهام رابطه معناداری وجود دارد. به عبارت دیگر استراتژی سازمان باعث می‌شود رشد بازده سهام شرکت بهبود یابد. در همین راستا، با توجه به یافته‌های این پژوهش به فعالان بازار سرمایه، تصمیم‌گیرندگان، تحلیلگران و سرمایه‌گذاران بالقوه و بالفعل بورس اوراق بهادار تهران پیشنهاد می‌شود هنگام تصمیم‌گیری در خصوص شرکت به سطح استراتژی و رشد بازده سهام شرکت توجه کنند. به مدیران پیشنهاد می‌شود که از استراتژی برای افزایش رشد بازده سهام استفاده کنند.

ب- نتایج تحلیل فرضیه دوم مربوط به آن نشان می‌دهد که در حالت کلی، بین اندازه سازمان بر بهبود رشد بازده سهام رابطه معناداری وجود دارد. به عبارت اندازه سازمان منجر به کاهش رشد بازده سهام می‌شود که میزان رشد بازده سهام در شرکت کاهش یابد در همین راستا، با توجه به یافته‌های این پژوهش به فعالان بازار سرمایه، تصمیم‌گیرندگان، تحلیلگران و سرمایه‌گذاران بالقوه و بالفعل بورس اوراق بهادار تهران پیشنهاد می‌شود هنگام تصمیم‌گیری در خصوص شرکت به سطح اندازه سازمان و رشد بازده سهام شرکت توجه کنند.

منابع فارسی :

- ۱- الهی ، رضا ، مدیریت سود ، انتشارات سازمان حسابرسی، نشریه ۱۳۷۸،۶۹
- ۲- عادلی ، علی اصغر، بررسی ارتباط ارزش افزوده اقتصادی، سود قبل از بهره و مالیات، جریان های نقدی فعالیت های عملیاتی با ارزش بازار سهام شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهاءدار تهران، پائیز ۸۴، شماره ۳۷
- ۳- طبرسا ، علی، احمد ظریف فرد، شیوه های مالی هدایت دیدگاه ها و عملکرد مدیران در جهت افزایش ثروت سهامداران، تحقیقات مالی، ۱۳۷۸، شماره ۱۱ و ۱۲
- ۴- رضایی، علی، اصغر سجادی، کاربرد مفهوم ارزش افزوده اقتصادی در تصمیمات مالی، تحقیقات مالی، ۱۳۹۵، شماره ۵ و ۶
- ۵- یاری ، عبدالعلی، ارزیابی عملکرد شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهاءدار تهران، پایان نامه کارشناسی ارشد، سال ۱۳۷۸، دانشگاه علامه طباطبائی
- ۶- غلامی ، هادی، علیزاده ، مهدی ، رابطه نسبت های مالی تعهدی و نسبت های مبتنی بر جریان های نقدی، بررسی های حسابداری و حسابرسی، انتشارات دانشگاه تهران، تابستان و زمستان ۷۶، شماره های ۲۰ و ۲۱
- ۷- مدارس بزواری، فرهاد عبدالله زاده، احمد، مدیریت مالی ۲، انتشارات ترمه، ۱۳۸۲

منابع انگلیسی :

- 1- Kieso weygart, warfield "Intermediiate accounting", Basic Financial Statment Analysis (Chapter Maximizing shareholder value. "understanding economic value added", www. stansteart.com
- 2- Sandhu, H S; Kapoor, Shveta. (2010) . Corporate social responsibility initiatives: An analysis of voluntary corporate disclosure. South Asian Journal of Management, 17 (2) , 47-80.